

Posudek diplomové práce:

Název: **SEBEPOZNÁNÍ VE VÝTVARNÉ EXPRESI**

Autorka: **Bc. Kateřina Kubičková**

Ke zkoumanému tématu: Autorka učinila předmětem svého zkoumání proces, ve kterém člověk rozumí sám sobě skrze své dílo, v dialogu nad tímto dílem. Intenzivní, kvalitativní, hloubkové zkoumání takového procesu (sledovaného v průběhu opakovaných setkávání v období cca půl roku) se ukázalo jako jedinečná možnost, jak zachytit proces exprese jako dílo utváření významu (v tomto případě utváření významu sebe a vlastního života). Takto se autorce podařilo uchopit z hlediska určitých teoretických předpokladů expresi a expresivitu, což jsou témata, která jsou v současné psychologii (ve srovnání s kdysi se slibně rozvíjející „psychologií výrazu“) velmi málo zkoumána a konceptualizována.

K výzkumným otázkám: Výchozí autorčina otázka zní: „Jak se stalo, že tvůrce mandaly porozuměl obsahu svého výtvaru?“. To jí postupně vede k dalším upřesňujícím otázkám, týkajícím se toho, jak objevení významu vedlo k sebepoznání, popřípadě také k promítnutí do života expresivně se vyjadřujících osob. Tyto otázky jsou, vzhledem k výchozím předpokladům a k možnostem tyto předpoklady zkoumat, položeny vhodným způsobem.

K teoretickému rámci: Autorka si zvolila konsistentní pojmový rámec, který představuje chápání exprese jako „vyjádření něčeho v něčem“. Při pojmovém uchopení tohoto „vyjádření něčeho v něčem“ částečně vychází z teorie Nelsona Goodmana, který chápe expresi jako „metaforickou exemplifikaci“. Toto jí umožňuje vyhnout se omezení tradičního chápání exprese jako vyjádření vnitřního ve vnějším (i když to tak často bývá), popřípadě jako vyjádření emocí (i když i v tomto exprese často, nikoliv však vždycky, spočívá). Dalším důležitým a vhodně zvoleným prvkem její pojmové stavby je chápání exprese a reflexe jako dvou doplňujících se, kooperujících procesů.

K použité metodě: Z různých možností, jak zkoumat sebepoznání prostřednictvím výtvarného artefaktu, si autorka zvolila tvorbu mandaly. To s sebou nese řadu výhod, vzhledem k formálním charakteristikám mandaly, protože právě to umožňuje zkoumat formální stránku expresivního procesu a jeho souvislosti s procesem sebepoznání. Autorka se zde vhodným způsobem pohybuje v hermeneutickém rámci, vzhledem k tomu, že jejím cílem je interpretovat způsob, jakým si lidé rozumějí skrze svá díla. Jako adekvátní zkoumané

problematice lze hodnotit také výběr vzorku zkoumaných osob, a především pak do delšího času rozprostřený proces zkoumání (vstupní rozhovor, proces tvorby mandal, společná setkání, výběr pěti nejvýznamnějších mandal, tvorba příběhu, závěrečný rozhovor).

Ke způsobu analýzy a interpretace: Při analýze a interpretaci autorka postupuje ve dvou navazujících krocích. V prvním kroku zkoumá své téma jakožto „příběhy“ toho, co se přihodilo v průběhu cca půl roku trvajících zkoumání. Autorka zde prezentuje jakési „kasuistiky“, ve kterých podrobně ukazuje způsob vynořování významu ve výtvarné expresi, tak jak se odehrává v průběhu opakovaných setkání nad tvorbou a porozuměním artefaktům. V podobě těchto „příběhů“ tu předkládá detailní obraz zkoumaných procesů, zároveň však už zde dochází k určitému zobecňování a abstrakci: všímá si definování témat, způsobů dosahování změny, identifikačních prvků ad. Poté přistupuje ke komparaci těchto kasuistik z hlediska základní výzkumné otázky „co se děje, když ztvárňujeme a rozumíme“. A právě až zde (tj. až poté, co umožnila, aby se struktura expresivního a reflexivního procesu „zarýsovala“ v kasuistikách) přistupuje k teorii exprese. Autorka pracuje velmi vhodně a náležitě s modelem exprese (vycházejícím z teorie nastíněné v úvodní části), ve kterém jsou hierarchicky uspořádány 3 úrovně: 1) smyslová konfigurace – 2) struktura či schéma jakožto určité „společné pravidlo“ (které umožňuje, aby bylo vyjádřené „něco v něčem“) – 3) abstraktní význam či idea. To jí umožňuje identifikovat dva „pohyby“, tj. způsoby či strategie, jak lze prostřednictvím výtvarné exprese docházet k určitému sebepoznání.

K prezentaci výzkumných zjištění: Autorka stála před nelehkým úkolem, jak předložit výsledky intenzivního zkoumání v delším čase se odehrávajícího procesu. Způsob, jakým se s tímto vyrovnala, lze považovat za náležitý. Obzvláště oceňuji výše zmíněné předložení dvou identifikovaných způsobů (strategií), jimiž dochází k sebepoznání prostřednictvím výtvarné exprese. Za vhodné považuji také to, že autorka po zkoumání formálních charakteristik expresivních procesů (od smyslové konfigurace k významu, či od významu ke smyslové konfiguraci) přistoupila také ke krátké analýze obsahového (tematického) aspektu. Analyzované výsledky včleňuje do teoretického rámce vývoje identity.

Celkové hodnocení: Práci Kateřiny Kubíčkové považuji za kvalitní, originální a inspirující. **Autorka zde v bohaté míře dostává požadavkům kladeným na diplomové práce, a proto tuto práci vřele doporučuji k obhajobě.**

V Praze 30. 12. 2014

Vladimír Chrz